

Stig och Jete mäter en tulpan med linjal. Mari-Lii med Kerttu Mölder-Jevdokimov, studierektor i bakgrunden. Deras skola Tallinna Südalinna Kool ligger i centrala Tallinn och tar emot cirka tusen besökare varje år.

Lärare vallfärdar till det nya landet i Pisatoppen – Estland

Estland: Finland har länge setts som ett föredöme när det gäller utbildning i Europa. Men nu har ett nytt land seglat upp på förstaplats i internationella mätningar. GP åkte till en vanlig kommunal grundskola med frågan: varför? Och möttes av ett tajt besöksschema.

– De senaste åren har vi haft ungefär tusen besökare per år, säger studierektorn Kerttu Mölder-Jevdokimov.

Studierektorn Kerttu Mölder-Jevdokimov går med raska steg genom kapprummet på den estländska skolan Tallinna Südalinna för att möta oss. Hon kommer direkt från skolans matsal och håller ursäktande handen framför

munnen när hon tuggar i sig de sista bitarna innan hon välkomnar oss.

När vi pratade på telefon inför besöket berättade hon att hon redan hade tre olika delegationer som skulle komma samma vecka. På tisdagen 30 personer från Nederländerna och fem från Turkiet och så

en grupp från Hongkong på fredagen.

– Vi är ganska populära nu. De senaste fem, sex åren har vi haft runt tusen besökare varje år, säger hon.

Anledningen till besöken är de höga Pisaresultaten. Samtidigt som

Sveriges resultat i matematik, naturvetenskap och läsförståelse har dalat de senaste åren har Estland gjort nästan motsatta resan.

Det lilla landet som klämts mellan stormakter och extrema ideologier har de senaste åren seglat upp som Europas klarast lysande stjärna när det gäller elevernas kunskaper.

I mätningen 2018 var Estlands resultat klart bäst på alla tre mätta områden: Läsförståelse, matematik och naturvetenskap. I den senaste mätningen från 2022 gick Irland om i läsförståelse men de estländska eleverna presterade fortfarande bäst i Europa på de övriga testerna.

Südalinna, som betyder hjärtat i

staden, är en vanlig kommunal grundskola med drygt 500 elever från årskurs 1–9. Den ligger centralt i Tallinn och har ett elevunderlag som speglar omgivningen. I Estland finns nämligen inget fritt skolval utan alla elever går till sin närmaste skola. Nästan. Just i Tallinn finns det några elit-skolor som har fått lov att använda intagningsprov, berättar Kerttu Mölder-Jevdokimov.

– Eleverna här presterar ungefär som genomsnittet i Estland. Eftersom vi ligger i centrum har vi många barn med föräldrar från andra länder som kommit för att arbeta här så engelskanivån är hög hos många, men vi har också lite

BILDER: ROBIN ARON

Artikelserie: Skolresan

Skolresan är GP:s serie om några av vår tids största utmaningar i skolan. I de här reportagen nöjer sig GP inte med att visa problemen – vi ger oss ut på jakt efter lösningar som kan ge hopp om den svenska skolan.

Fakta: Pisa

- Pisa står för Programme for International Student Assessment. Det är en internationell studie som organiseras av den ekonomiska samarbetsorganisationen OECD vart tredje år. Den senaste mätningen genomfördes 2022, ett år senare än tänkt på grund av pandemin.
- Totalt deltog cirka 690 000 15-åringar från 81 länder eller regioner i Pisa 2022. I Sverige deltog drygt 6 000 elever från 250 grundskolor och 17 gymnasieskolor. Eleverna genomförde ett datorbaserat prov och besvarade en elevenkät. Skolornas rektorer svarade också på en skolenkät.
- Elever exkluderas från provet om de har gått i svensk skola och fått undervisning i svenska i mindre än ett år. Exkluderingsgraden för Sverige var 7,4 procent i mätningen 2022. Den genomsnittliga exkluderingsgraden i OECD var 4,4 procent.
- Svarsfrekvensen i Sverige var 85,1 procent och genomsnittet för OECD var 86,5 procent.

Källa: Skolverket

Många är intresserade av hur skolan jobbar med teknik. Här visar studierektorn Kerttu Mölder-Jevdokimov elevernas robotbyggen som de jobbat med i programmeringskursen.

Läraren Delis Pärnoja, väntar ut att barnen ska tystna innan de får sätta sig.

fler barn med särskilda behov här än på andra skolor på grund av privatskolorna som tar många av de bästa eleverna.

Många klasser har även en eller två elever med ryska som modersmål och de senaste två åren har många ukrainska barn börjat, förklarar Kerttu Mölder-Jevdokimov. – Ungefär åtta procent av våra elever kommer från Ukraina nu.

Klockan är strax efter elva och det är dags för Kerttu Mölder-Jevdokimov, som utöver sin tjänst som studierektor även jobbar halvtid som lärare, att undervisa tvåorna i NO. Tvåorna består av två klasser med 28 elever i varje. Åtta av dem har bedömts ha särskilda behov och får under de mer teoretiska delarna av lektionerna gå ut till en hörna i korridoren där det finns två soffor och ett bord för att få hjälp i en mindre grupp.

I dag är det Kerttu Mölder-Jevdokimov som har hand om den lilla gruppen.

– Vi har 90-minuters lektioner här så i dag ska alla tvåor först få göra research på datorn om växter

och sedan gå ut och leta efter olika växter och även plantera. Då kommer den lilla gruppen vara mixad med de vanliga klasserna.

I klass 2b:s klassrum några meter bort strömmar eleverna in från lunchen. De ställer sig bredvid sina bänkar. Läraren står framför dem med händerna vid sidan av kroppen, alldeles tyst. Hon tittar på dem. Ler lite och väntar. Någon börjar småprata med grannen. Hon väntar lite till. Och så när lugnet lagt sig säger hon: Varsågod och sitt ner. Sedan följer 45 minuter av relativ tystnad. Läraren har en stor touch-screen som hänger framför whiteboarden där hon skrivit upp olika frågor som eleverna ska försöka hitta svaret på i en text på nätet. Varje elev har en egen laptop framför sig och de ser ut att följa lärarens uppmaning, även om koncentrationen minskar något i takt med att tiden går.

– Många av våra besökare blir förvånade när de ser hur koncentrerade eleverna är på lektionerna och utbrister ofta att wow, eleverna lär ju sig faktiskt något här, så det kanske är så att vi har lite mer dis-

”
Jämfört med andra länder tror jag vi har mer ämnen och en mer avancerad nivå. Vi har en bra utbildning här men det är också lite tufft.

Maria Isabel Kasepuu
Ättondeklassare

ciplin än i många andra länder, säger Kerttu Mölder-Jevdokimov efter lektionen.

Det där med att stå upp bredvid bänken tills läraren ger tecken var påbjudet i alla Estlands skolor fram till för cirka tio år sedan. Nu är det frivilligt, men många lärare fortsätter att använda det.

När det gäller användandet av

digital teknik så ligger Södalinna i framkant i Estland. Sedan två år tillbaka har de fått extra pengar genom ett projekt för att testa om elevernas kunskaper ökar när de har egna datorer. Skolan har också kunnat köpa in klassuppsättningar av VR-glasögon och robotteknik som används flitigt under programmeringslektionerna.

Projektet ska utvärderas nästa år, men redan nu tycker Kerttu Mölder-Jevdokimov att eleverna verkar lära sig mer med tekniken.

– Jag är ganska övertygad om att det är effektivt. Jag jämför med för tio år sedan och jag kan se att eleverna nu kan använda olika appar och digitala enheter på ett helt annat sätt och hur bekvämt det är för lärarna att till exempel ha tillgång till e-böcker. Även när eleverna har distansundervisning under studiedagar som vi har en eller två dagar i månaden så funkar det jättebra.

Men eleverna får inte använda datorn hela tiden. Några dagar i veckan är det papper och penna som gäller. Kerttu Mölder-Jevdokimov berättar även att klasserna brukar bjuda in föräldrarna att vara med

på en programmeringslektion i ”robot-rummet” på kvällstid för att de ska förstå vad de pysslar med på dagarna.

– Vi vill visa föräldrarna vad vi gör i skolan i dag. För det är så annorlunda från när de gick i skolan.

Efter ytterligare 45 minuter NO-lektion utomhus där tvåorna bland annat fått mäta hur höga deras tulpaner blivit och så persilja och morötter i pallkragar är deras skoldag slut.

Nu börjar Kerttu Mölder-Jevdokimovs rundvandring med oss på skolan. Vi går genom en aula med en stor scen, matsalen där det serveras frukostgröt och varm mat både till lunch och mellanmål, en gymnasal där omklädningsrummen har bastu, ett litet skolbibliotek där det sitter en bibliotekarie som även är lärare.

På rektorsexpeditionen sitter huvudrektorn Veiko Rohunurum. Han berättar att den estländska skolan har gått igenom stora förändringar de senaste åren, men att det alltid

Nyheter

Artikelserie: Skolresan

” Jag tror att vi fortfarande har ganska stor disciplin i våra klassrum. Barnen vet att de kommer till skolan för att lära.

Kerttu Mölder-Jevdokimov
Studierektor

funnits en kultur av att utbildning är viktigt.

– Det är sedan långt tillbaka. Även före och under Sovjettiden. Alla föräldrar förstår att om du har en bra utbildning så ökar dina möjligheter att få bra jobb.

Rundvandringen fortsätter. Vägarna på skolan är rena. Inget klotter. Och det lilla skräp vi ser på golvet plockas elegant upp av Kerttu Mölder-Jevdokimov.

Nästan varje gång vi passerar kapprummet är det några elever som samlats kring en mobiltelefon och Kerttu Mölder-Jevdokimov förmanar dem och telefonen stoppas undan.

Vi stannar på skolgården där det finns linbana, klätterställningar och flera olika bollplaner.

– Vi fick den här skolgården för tio år sedan. Innan dess var eleverna inte ute så mycket, men nu måste de vara ute minst 2,5 timmar varje dag. Det är så viktigt att de rör på sig, säger Kerttu Mölder-Jevdokimov.

Skolornas autonomi är stor i Estland, berättar hon. Det finns en ambitiös läroplan och många nationella prov som kontrollerar att eleverna lärt sig det de ska i olika årskurser. Inte minst ett slutprov i nian som alla måste klara för att gå ut grundskolan. Men utöver det så är rektorers och lärares frihet att utforma skoldagen stor.

På Södalinna har man valt att satsa på gratis eftermiddagsaktiviteter för eleverna. Skoldagen för de yngre barnen sträcker sig från klockan åtta till strax efter lunchtid. Därefter tar klubbarna över.

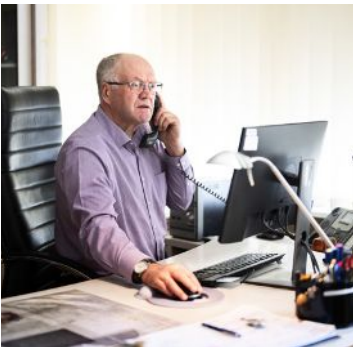
Barnen kan välja mellan aktiviteter som att sjunga i kör, spela instrument, programmering, trähantverk, keramik, schack-klubb, basket, fotboll och matlagning.

– Matlagningsklubben är väldigt populär. Men min absoluta favorit är ”Skapa projektet”, då får eleverna själva styra upp ett event som till exempel halloween party eller en julshow.

Dagen när vi är på besök har de fixat en talangshow som snart ska börja. Och många elever rycker i Kerttu Mölder-Jevdokimov för att lösa det sista.

Maria Isabel Kasepuu och klasskompisen Jete Robinet Kund har gått på andra skolor tidigare men gillar den här bäst, säger de. De är inte förvånade över att det går så bra för Estland i Pisa. ”Folk studerar verkligen här”, säger Maria Isabel Kasepuu.

Veiko Rohunurm, rektor för skolan Tallinna Södalinna tror att den höga ställning som utbildning har i Estland påverkar landets Pisa-resultat positivt.

Ättorna på skolan har slutat och kommer in för att hämta sina jackor. Maria Isabel Kasepuu och Jete Robinet är nöjda med den utbildning de fått hittills, men säger att det finns mycket stress i estländska skolor.

– Det är jobbigt ibland för vi måste plugga mycket. Jämfört med andra länder tror jag vi har mer ämnen och en mer avancerad nivå. Vi har en bra utbildning här men det är också lite tufft, säger Maria Isabel Kasepuu.

Vad tänker du om att estländska elever presterar bäst i Europa på Pisas test?

– Jag är inte förvånad över att det är så för alla studerar mycket här. Ja, folk studerar verkligen här.

Rundvandringen har pågått i snart två timmar och vi börjar und-

ra över hur Kerttu Mölder-Jevdokimov får tiden att gå ihop när hon är både rektor, har hand om tusen besökare och arbetar halvtid som lärare. Det får hon inte visa det sig.

– Jag jobbar mycket. Det är ganska vanligt att man arbetar mer än heltid i Estland för att lönen är så låg och för att det saknas lärare.

Missnöjet med lönerna och den stora arbetsbördan är stor bland lärarna i Estland och kulminerade i januari i en strejk.

Strejken varade i en vecka och ledde till att lärarlönen höjdes med 17 euro. Lönen, som är densamma för alla lärare oavsett hur lång erfarenhet man har i yrket ligger nu på motsvarande cirka 20 000 kronor per månad för heltid, vilket är under medel i Estland.

– Estländare vet inte hur man strejkar. Vi kommer att få jobba flera år för att tjäna in den veckan som vi förlorade, konstaterar hon med ett torrt skratt.

Men trots lärarnas svåra situation så presterar alltså eleverna bäst i Europa. Varför?

Kerttu Mölder-Jevdokimov tar sats inför frågan hon besvarat så många gånger.

– Jag tror det är för att utbildning och lärande är så viktigt i vårt samhälle. Många föräldrar tycker att skolan är väldigt viktig och det var varit så i många, många år. Men jag tror också att det beror på att våra lärare är ganska traditionella samtidigt som de är redo att prova nya saker.

Hon nämner också den stora självständigheten som lärare har, vilken hon tror hjälper dem att avgöra när något nytt inte är effektivt och då helt enkelt slutar att göra det. Men också disciplinen.

– Jag tror att vi fortfarande har ganska stor disciplin i våra klassrum. Barnen vet att de kommer till skolan för att lära. När vi har besökare från andra länder så säger de alltid att vår skola är så tyst och att alla ser ut att lära sig på lektionerna, så det kanske också är en anledning. **Så vad tycker du om att ha så många besökare?**

– Ibland är det lite tröttsamt, men på samma gång så tror jag att det är viktigt att vi visar vårt utbildningssystem. Vi är ett litet land och har inte så mycket att visa upp. För att överleva så måste man vara smart. På så sätt är våra huvuden viktiga och hur vi använder dem, säger Kerttu Mölder-Jevdokimov.

GP på plats i Estland

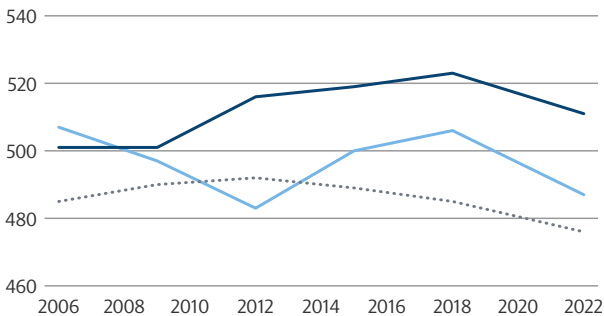

Text: Magdalena Rosen
Bild: Robin Aron

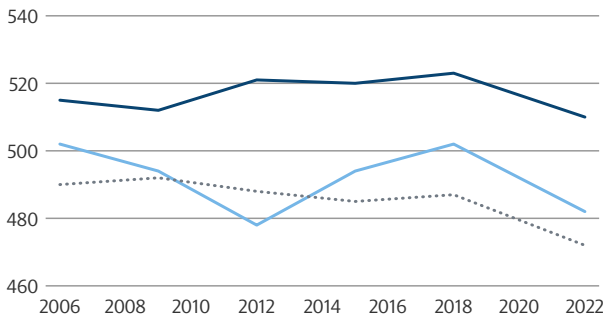
Pisaresultaten i Sverige och Estland över tid

— Sverige — Estland OECD (genomsnitt)

Läsförståelse:

Matematik:

Naturvetenskap:

